

Moderne tijd

Nederland is laat met de industrialisatie. Eén van de oorzaken hiervoor is volgens historici het ontbreken van mijnbouw in Nederland.

2p 17 Leg uit welke redenering deze historici hierbij volgen.

Op 5 juni 1911 werd in België de Algemene Wet op de Mijnen van kracht. In deze wet stonden enkele voorwaarden voor het werken in de steenkoolmijnen. Drie voorbeelden van deze voorwaarden zijn:

- 1 Vrouwen en jongeren onder de twaalf jaar mogen niet meer ondergronds werken.
- 2 Vanaf de leeftijd van 60 jaar heeft elke mijnwerker recht op pensioen.
- 3 De mijnen zijn particuliere bedrijven.

Met de voorwaarden uit de wet kun je laten zien dat deze wet een compromis was tussen liberalen en socialisten.

4p 18 Toon dit aan door bij twee van deze voorwaarden de verschillende opvattingen van liberalen en socialisten hierover te vergelijken.

Gebruik bron 10 en 11.

Een bewering:

Het optreden van de Belgen in Congo is een voorbeeld van modern imperialisme.

3p 19 Ondersteun deze bewering met drie economische voorbeelden uit de bronnen.

Gebruik bron 10 en 11.

De toespraak van koning Boudewijn geeft een ander beeld van het modern imperialisme dan het rapport van professor Cattier.

2p 20 Geef een verklaring voor het beeld dat koning Boudewijn schetst.

Gebruik bron 12.

Dit is een fascistische propagandaposter.

4p 21 Toon dit aan door twee kenmerken van het fascisme te noemen en bij elk kenmerk duidelijk te maken hoe dit in het affiche naar voren komt.

Gebruik bron 13.

In deze tekst noemt Christabel Bielenberg verschillende oorzaken voor de opkomst van het nationaalsocialisme in Duitsland.

4p 22 Noem twee van die oorzaken en geef bij elke oorzaak aan waarom deze kan leiden tot een dictatuur.

Gebruik bron 14.

Bij deze foto passen twee gegevens:

- 1 Op zaterdag 22 februari 1941 worden in Amsterdam 400 joodse mannen door de Duitse bezetter opgepakt. Tijdens de razzia worden foto's gemaakt door een Duitse militair.
 - 2 De Amsterdamse fotograaf waar de foto's ontwikkeld worden, maakt extra afdrucken van de foto's die hij na de bevrijding openbaar maakt.
- Volgens veel historici geeft deze foto een betrouwbaar beeld van de razzia.

2p **23** Leg dit met beide gegevens uit.

Gebruik bron 15.

Een bewering:

Uit dit artikel kun je afleiden dat de Koude Oorlog een rol speelt in zowel het optreden van de Verenigde Staten in de kwestie Indonesië als in de Europese eenwording.

4p **24** Leg dit uit voor beide onderdelen.

Een bewering:

De ontwikkeling van de multiculturele samenleving in Europa na 1945 kan in verband gebracht worden met:

- 1 het proces van dekolonisatie en
- 2 de toenemende welvaart.

4p **25** Leg beide delen van de bewering telkens met een voorbeeld uit.

Gebruik bron 16.

De schrijvers van een herinneringsboek over Nederland vanaf de jaren 1960 nemen deze advertentie op in hun boek, omdat zij deze advertentie kenmerkend vinden voor de maatschappelijke veranderingen in deze periode.

2p **26** Beredeneer welke twee veranderingen de schrijvers met de advertentie toegelicht kunnen hebben.

Moderne tijd

bron 10

Professor Félicien Cattier van de universiteit van Brussel bezoekt de Belgische kolonie Congo in Afrika en beschrijft in de tijd van Leopold II (1906) de behandeling van Congolezen door de Belgen:

De inboorling is gedwongen zich te verplaatsen en het grootste deel van zijn tijd te besteden aan het oogsten van rubber. In deze omstandigheden is het sterftcijfer zeer hoog.

Tijdens de rubberoogst moeten de inboorlingen in het oerwoud leven, afgezonderd in kleine groepen, en zij worden de prooi van wilde dieren. Men houdt geen rekening met de seizoenen: de inboorlingen moeten in het overstroomde woud werken, en staan tot hun middel in het water.

Tijdens de razzia's worden elk jaar een groot aantal negers omgebracht door de soldaten van de openbare macht.

De moraal van de negers is gedeprimeerd. De bevolking kent een angstig en onrustig bestaan, steeds klaar om in de bush te vluchten en aldus te ontsnappen aan de aanvallen en plunderingen van de openbare macht.

bron 11

Op 30 juni 1960 houdt koning Boudewijn een toespraak bij de onafhankelijkheid van de voormalige Belgische kolonie Congo. Hierin zegt hij:

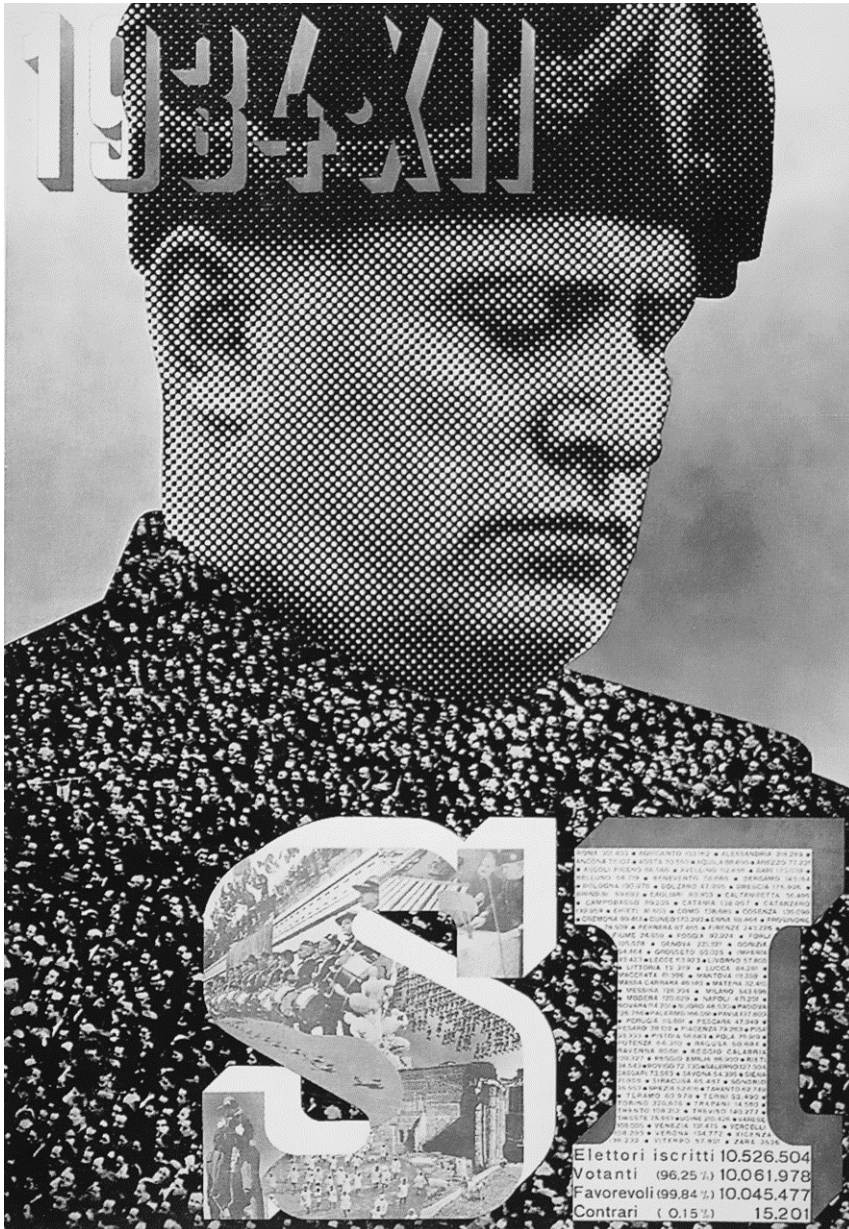
Mijnheer de president,
Heren,

Congo heeft spoorwegen gekregen, allerlei zee- en luchtvaartlijnen, die, door uw bevolkingen met elkaar in contact te brengen, hun eenheid hebben bevorderd en de landen verruimd hebben naar de wereld.

Een medische dienst, waarvan het oprichten meerdere tientallen jaren vroeg, is geduldig georganiseerd en heeft u bevrijd van vele verwoestende ziekten. (...) Industriële ondernemingen hebben de natuurlijke bodemrijkdommen tot hun recht laten komen. De uitbreiding van de economische activiteit is aanzienlijk geweest; deze heeft de welvaart van uw bevolking verhoogd en heeft het land de technici gegeven die onmisbaar zijn voor zijn ontwikkeling. Dankzij de missiescholen, evenals degene die de openbare machten oprichtten, kent de basiseducatie een aanzienlijke uitbreiding; een intellectuele elite is zich aan het vormen, waardoor uw universiteiten snel zullen groeien.

bron 12

Een Italiaans affiche uit 1934 (het revolutiejaar 12):

Toelichting

Afgebeeld is Benito Mussolini, leider van Italië tussen 1922 en 1945.

Het woord SI betekent in het Italiaans 'ja'.

In de S staan trommelaars van de ONB, de jeugdbeweging van de Italiaanse Fascistische Partij; in de I is de lijst opgenomen van parlementariërs die door de fascistische Grote Raad zijn goedgekeurd.

Onderaan staat (in vertaling): ingeschreven kiezers 10.526.504, uitgebrachte stemmen (96,25%), voor-stemmen (99,84%), tegen (0,15%).

bron 13

De Engelse Christabel Bielenberg is getrouwd met een Duitse advocaat. Zij vertelt in een BBC-documentaire uit 1973 over haar leven in Duitsland:

Toen ik in 1932 naar Duitsland ging, was dat in een periode waarover je wel kunt zeggen dat de Weimarrepubliek stervende was, denk ik. Ze hadden de regering vervangen, iets wat praktisch om de drie maanden gebeurde, en de nieuwe regering regeerde al met nooddecreten. Ik denk dat de hele atmosfeer in Duitsland werd beheerst door grote armoede, dat lijdt geen twijfel; zelfs voor iemand uit Engeland, waar het evenmin erg goed ging, was dat overduidelijk. Er waren zes en half miljoen werklozen en elk weekeinde waren er politieke betogingen waarbij de nazi's en de communisten tegenover elkaar stonden. Iedere politieke partij had een militante vleugel, wat uiteraard een groot verschil vormde met Engeland, die marcherend door de straten trok. Nagenoeg elk weekend deden er zich schietpartijen voor waarbij doden vielen, enzovoort. Volgens mij was de gewone burger deze situatie meer dan beu, zodat hij reikhalzend uitkeek naar iemand die in staat was schoon schip te maken. Uiteraard waren er toen al noodwetten van kracht. Dat moest wel; ze maakten deel uit van de wetgeving, domweg omdat geen enkele regering, ik meen dat er in totaal zo'n achtenveertig politieke partijen waren, in staat was op basis van een meerderheid te regeren. Daarom waren die noodwetten er, klaar om gebruikt te worden door iedereen die daar zin in had.

bron 14

Een foto van een razzia op Joodse mannen in februari 1941 in Amsterdam:

bron 15

Een artikel in de *New York Times* van 25 december 1948 besteedt aandacht aan het optreden van de Verenigde Staten in de 'Indonesische kwestie':

Zoals is gebleken uit de debatten en stemmingen in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties over de Amerikaanse voorstellen over Indonesië, zullen onze belangrijkste Europese bondgenoten niet instemmen met drastische maatregelen tegen Nederland naar aanleiding van de Nederlandse acties op Java.

De kwetsbare structuur van de Europese veiligheid (...) kan eenvoudigweg worden vernietigd door een Amerikaanse poging om Holland te isoleren. De regering van de Verenigde Staten is zich hier onbehaaglijk van bewust, net zoals ze zich bewust is van de koppigheid van het Nederlandse karakter, het provocerende karakter van het Indonesische gedrag en het voornemen van de Sovjet-Unie om zoveel mogelijk winst uit de zaak te halen. Onze regering staat dus voor een nieuw dilemma in de buitenlandse politiek waar ze een oplossing voor hoopt te vinden, al weet ze nu nog niet welke.

Toelichting

Eind 1948 zendt de Nederlandse regering troepen naar Java in een poging om daar haar koloniale macht te stabiliseren en dekolonisatie van Indonesië te voorkomen. De Verenigde Staten proberen deze Nederlandse actie tegen te houden.

bron 16

Een advertentie uit de jaren 1960 voor een product tegen acne. De advertentie verscheen voornamelijk in jongerenbladen zoals de Tina:

Tekst in de prent:

"Die vuile rotpukkels".

"Kom, kom, had je mij moeten zien: honderden pukkels. Dankzij Jade heb ik er nu nog maar ééééééén!"

Toelichting

Een pukkel is in deze tijd ook de benaming voor een bepaald type schooltas.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.